

Promocija preventivnih dejavnosti in programov v Sloveniji

Inštitut za varovanje zdravja RS in Ministrstvo za zdravje RS sta dne 7. in 8. Oktobra 2013 na Brdu pri Kranju organizirala dvodnevno mednarodno konferenco **Skupaj za zdravje!**, ki se je udeležilo okoli 280 strokovnjakov iz Slovenije in tujine.

Konferenca je bila posvečena svečani obeležitvi 10. obletnice uspešnega izvajanja Nacionalnega programa primarne preventive srčno-žilnih bolezni in je predstavila tudi izzive, s katerimi se bo potrebno soočiti v sedanjosti in prihodnosti.

Naloga programa je **aktivna skrb za zdravje ljudi, zgodnje odkrivanje visoko ogroženih z boleznimi srca in žilja ter ustrezno ukrepanje**, vključno s **svetovanjem** za spreminjanje življenjskega sloga.

Sistematičen program primarnega preprečevanja bolezni srca in žilja na nacionalni ravni je bil v Sloveniji uveden leta 2002. V letih od 1990 do 2002 so se vzpostavljale kapacitete na področju promocije zdravja in preventive kroničnih bolezni, izvedene so bile ključne raziskave na področju dejavnikov tveganja za kronične bolezni, po vsej Sloveniji je bilo v okviru CINDI Slovenija regionalno izobraženih skoraj 500 zdravstvenih delavcev, kasneje tudi več kot 1500 sodelavcev.

V program izvajanja so vključeni vsi **splošni oziroma družinski zdravniki** ter **medicinske sestre** v osnovni zdravstveni dejavnosti, poleg njih je bila oblikovana v slovenskem prostoru mreža **61-ih preventivnih zdravstvenovzgojnih centrov v zdravstvenih domovih**, ki se ukvarjajo predvsem s svetovanjem in podporo pri spreminjanju nezdravega življenjskega sloga.

Med prvimi smo na izobraževanjih sodelovali tudi strokovni delavci iz Zdravstvenega doma Ajdovščina. Vodstvo Zdravstvenega doma Ajdovščina je tudi trdno verjelo v pomembnost in uspešnost zastavljenega programa in še preden so bili v Sloveniji imenovani Zdravstveno vzgojni centri in oblikovani programi, je pri nas že potekala takrat samoplačniška šola hujšanja. Že v letu 2001 smo imeli izpolnjene vse pogoje za delo. Prijetno učilnico, tehnično opremo in seveda, najpomembnejše, kader. Postalni smo ekipa, 2 diplomirani medicinski sestri, zdravnica in fizioterapevtka.

V 10-letnem obdobju je bilo v okviru programa opravljenih več kot **900.000 preventivnih pregledov** odraslih Slovencev, v zdravstveno vzgojnih centrih je bilo izvedenih **41.057 delavnic** in v programe svetovanja za zdravje vključenih več kot **350.000 oseb**, ogroženih zaradi srčno-žilnih bolezni.«

V Zdravstvenem domu Ajdovščina je v zadnjih 10 letih delavnice obiskalo preko 1000 oseb. Poleg tega 2x letno skupaj organiziramo javno prireditev »Dan odprtih vrat«, ki jo popestrimo s predavanji, degustacijami zdrave hrane, demonstracijami zdrave priprave hrane, demonstracijami nordijske hoje, izvajamo brezplačne meritve holesterola, krvnega sladkorja, krvnega pritiska, tehtanje. Na dogodkih se je zvrstilo že preko 3000 oseb. Zadnja leta so dogodki pridobili že tradicionalno vrednost.

USPEŠNOST PROGRAMA

Glede na leto 2000 je **število smrti** zaradi teh bolezni vsako leto **manjše za okoli 1.200**, od tega lahko vsaj okoli **600 ohranjenih življenj pripišemo uspešnim preventivnim programom**. Kljub temu pa srčno-žilne bolezni predstavljajo 40 odstotkov celotne umrljivosti.

Kljub beleženju uspehov se je Ministrstvo za zdravje ves čas zavedalo, da je bilo obstoječe, sicer dobro primarno zdravstveno varstvo, potrebno nadgraditi, da bo kos zdravstvenim izzivom v prihodnje.

Kot eden pomembnejših vsebinskih projektov na tem področju so tako nastale **referenčne ambulante**. Leta 2011 pa so se timom v ambulantah družinske medicine za polovični delovni čas prvič pridružile tudi diplomirane medicinske sestre, ki izvajajo preventivne preglede na področju srčno-žilnih bolezni, pa tudi sladkorne bolezni, astme, kronične obstruktivne pljučne bolezni in depresije, ter spremljajo bolnike z urejeno kronično boleznijo. S tem so diplomirane medicinske sestre dobile priložnost, da v tej novi vlogi uporabijo širok spekter interdisciplinarnih znanj, ki jih imajo, ter tako pomembno prispevajo h kakovostnejši in stroškovno učinkovitejši obravnavi pacientov.

PRIHODNOST

Kaj prinaša prihodnost zdravstveno vzgojnim centrom? Trenutna situacija, recesijsko razmišljanje in zategovanje pasu v ljudeh vzbuja občutek, da ne bo ostalo nič več. Čeprav sta psihično zdravje posameznika in družbe močno povezana, je vendarle od slehernega posameznika odvisno, ali bo našel voljo in moč, da iz tega ničā nekaj naredi. V družbi že zaznavamo znanilce nove paradigme, morda celo nove civilizacije, ki raje kot v razkroj dosedanjega načina življenja usmerja svoj pogled v nastajajoči svet prihodnosti in energijo v premik k samomotivaciji in uresničevanju.

V naslednjih treh letih bo IVZ v sodelovanju z interdisciplinarnimi partnerji nadgradil **preventivne programe** v okviru projekta »Za boljše zdravje in zmanjševanje neenakosti v zdravju«, ki ga financira norveška vlada.

Namen projekta je **posodobiti preventivne programe, posebej pri otrocih in mladostnikih, ter nadgraditi preventivne programe pri odraslih**.

Ključni cilj pa je oblikovati pristope, strategije in programe, ki bodo omogočali **zmanjševanje neenakosti** preventivnih zdravstvenih programov.

Izvajalci **Nacionalnega programa primarne preventive srčno-žilnih bolezni se zavedamo** neprecenljive vrednosti dela, ki ga opravljamo. Biti motivator in spremljevalec ljudi, ki se trudijo, delajo in dosegajo uspehe je neverjetna vloga. Prežeta je z zadovoljstvom, saj sodelujemo pri nečem dobrem in velikem. Sprememba v eni osebi se širi naprej, zajame družino in okolico. Nenazadnje imamo veliko prednost, saj z učenjem in usmerjanjem drugih delamo tudi na sebi, imamo nenehno priložnost osebne rasti, osebnega spreminjanja, seveda vedno na boljše.

Našo vrednost prepoznavajo tudi najvišje institucije, zato so ob slovesni obeležitvi 10-letnice izvajanja Nacionalnega programa primarne preventive SŽB prejeli priznanje **vsil splošni/družinski zdravniki in najvišje priznanje, plaketo za izjemne dosežke, vsi izvajalci zdravstvene vzgoje v zdravstvenovzgojnih centrih, diplomirane medicinske sestre v referenčnih ambulantah družinske medicine in zdravstveni tehniki v ambulantah družinske medicine**, za aktivni prispevek pri izvajanju programa.

Na konferenci sta Ministrstvo za zdravje in Inštitut za varovanje zdravja podelila tudi nagrade za osebne zasluge. Iz primorske regije je zlato plaketo prejela **ENISA DEMŠAR**, dr.med., specialistka družinske medicine. V Nacionalnem programu primarne preventive srčno-žilnih bolezni Enisa Demšar aktivno sodeluje vseh 10 let, in sicer kot regijska odgovorna zdravnica za novogoriško zdravstveno regijo. Drugi dve nagrajenki prihajata iz Zdravstvenega doma Ajdovščina. Diplomirani medicinski sestri **TAMARA KOFOL** in **ALENKA NAGLOST** opravljata delo diplomirane medicinske sestre v ZVC. Od samega začetka programa NPPPSŽB prispevata k uspešnemu delu in dobri organiziranosti zdravstveno vzgojnega centra v ZD Ajdovščina.

Po zaslugi vseh izvajalcev, predvsem pa motiviranih in uspešnih udeležencev programa se v našem okolju kažejo pozitivni trendi izboljševanja javnega zdravja.

Pripravila: Tamara Kofol, l.r.